

Павленко Сергій Олексійович,
кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної власності,
старший дослідник, Національна академія
внутрішніх справ, Україна, м. Київ
e-mail: pavlenko0212@gmail.com
ORCID 0000-0002-6108-9462

doi: 10.21564/2414–990x.150.209794
УДК 343.123.12:343.985

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ОПЕРАТИВНО–ТАКТИЧНИХ РІШЕНЬ У ТЕОРІЇ ОПЕРАТИВНО–РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З'ясовано загальне поняття «рішення» в теорії оперативно-розшукової діяльності. Досліджено сутність і зміст стратегічних та організаційних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності і визначено їх співвідношення з тактичними рішеннями в теорії оперативно-розшукової діяльності. Проаналізовано основні існуючі теоретичні підходи до трактувань поняття «тактичне рішення» у криміналістиці та теорії оперативно-розшукової діяльності, на основі аналізу сформульовано власне визначення поняття «оперативно-тактичне рішення», під яким слід розуміти результат інтелектуальної (розумової) діяльності працівника оперативного підрозділу, що призводить до певного висновку (вибору), заснованого на основі аналізу та оцінці оперативно-тактичної ситуації, що передбачає формулювання (постановку) мети (цілі), яку необхідно досягнути через вирішення конкретних оперативно-тактичних (проміжних) завдань. Запропоновано класифікацію тактичних рішень в оперативно-розшуковій діяльності.

Ключові слова: тактичне рішення; сутність; визначення; співвідношення; ознаки; класифікація.

*Павленко С. А., кандидат юридических наук, ведущий научный сотрудник отдела организации научной деятельности и защиты прав интеллектуальной собственности, старший исследователь, Национальная академия внутренних дел, Украина, г. Киев.
e-mail : pavlenko0212@gmail.com ; ORCID 0000-0002-6108-9462*

Понятие и классификация оперативно-тактических решений в теории оперативно-розыскной деятельности

Определено общее понятие «решение» в теории оперативно-розыскной деятельности. Исследована сущность и содержание стратегических и организационных решений в теории оперативно-розыскной деятельности и определены их соотношения с тактическими решениями в теории оперативно-розыскной деятельности. Проанализированы основные существующие теоретические подходы к трактовке понятия «тактическое решение» в криминалистике и теории оперативно-розыскной деятельности, на основе анализа сформулировано собственное определение понятия

«оперативно-тактическое решение», под которым следует понимать результат интеллектуальной (умственной) деятельности работника оперативного подразделения, что приводит к определенному выводу (выбору), основанного на основе анализа и оценке оперативно-тактической ситуации, предполагает формулирование (постановку) цели (цели), которую необходимо достичь через решение конкретных оперативно-тактических (промежуточных) задач. Предложена классификация тактических решений в оперативно-розыскной деятельности.

Ключевые слова: тактическое решение; сущность; определение; соотношение; признаки; классификация.

Вступ. Зміст оперативно-розшукової тактики розкривається через структуру її елементів. Одним із суттєвих (основних) таких елементів тактики є оперативно-тактичне рішення.

Як слушно зазначається в теорії оперативно-розшукової діяльності, «тактичне рішення» є вузловою категорією оперативно-розшукової тактики, має свій сенс і значення в дослідженні проблем впливу на нього оперативно-розшукової ситуації [1, с. 58].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку різних аспектів оперативно-тактичних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності зробили вітчизняні та зарубіжні теоретики й практики, зокрема: С. В. Албул (S. V. Albul), О. М. Бандурка (O. M. Bandurka), Г. М. Бірюков (G. M. Biryukov), Д. В. Гребельський (D. V. Grebelsky), К. К. Горяїнов (K. K. Goryainov), М. Л. Грибов (M. L. Gribov), Е. О. Дідоренко (E. O. Didorenko), О. М. Джужа (O. M. Juzha), С. І. Давидов (S. I. Davidov), О. Ф. Долженков (O. F. Dolzhenkov), Є. С. Дубоносов (Є. S. Dubonosov), В. П. Євтушок (V. P. Yvtushok), І. П. Козаченко (I. P. Kozachenko), Д. В. Ким (D. V. Kim), А. Г. Лекарь (A. G. Lekar), В. А. Лукашов (V. A. Lukashov), К. М. Лобзов (K. M. Lobzov), О. В. Меживой (O. V. Mezhiyov), Т. В. Матвієнко (T. V. Matvienko), В. М. Мешков (V. M. Meshkov), Д. Й. Никифорчук (D. Y. Nikiforchuk), Е. П. Невський (E. P. Nevsky), В. С. Овчинський (V. S. Ovchinsky), М. А. Погорецький (M. A. Pogoretsky), В. Л. Попов (V. L. Popov), С. А. Смірнов (S. A. Smirnov), М. Є. Савельєв (M. E. Savelyev), В. Г. Самойлов (V. G. Samoilov), Г. К. Синілов (G. K. Sinilov), К. О. Чаплинський (K. O. Chaplinsky), В. В. Шендрік (V. V. Shendrik), І. Р. Шинкаренко (I. R. Shinkarenko), В. П. Шиєнок (V. P. Shinok), О. Ю. Шумилов (O. Yu. Shumilov) та інші.

Відаючи належне проведеним науковим напрацюванням, варто зазначити, що питання сутності та змісту оперативно-тактичного рішення в теорії оперативно-розшукової діяльності досліджено фрагментарно, а окремі наявні наукові досягнення з цієї проблематики носять закритий характер. Водночас у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України та внесенням змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» розроблення зазначеної проблематики потребує ґрунтовних (новітніх) наукових доробків, що обумовлює актуальність обраного дослідження.

З огляду на викладене **метою статті** є детальний розгляд сутності та змісту оперативно-тактичного рішення в теорії оперативно-розшукової

діяльності. Для досягнення окресленої мети вважаємо за необхідне: з'ясувати загальне поняття «рішення» в теорії оперативно-розшукової діяльності; окреслити сутність і зміст стратегічних та організаційних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності та з'ясувати їх співвідношення з тактичними рішеннями в теорії оперативно-розшукової діяльності; встановити основні теоретичні підходи до трактувань поняття «тактичне рішення» у криміналістиці та теорії оперативно-розшукової діяльності, на основі аналізу сформулювати власне визначення поняття «оперативно-тактичне рішення» та здійснити класифікацію тактичних рішень в оперативно-розшуковій діяльності.

З'ясування сутності оперативно-тактичного рішення слід почати із визначення загального поняття «рішення в оперативно-розшуковій діяльності».

Виклад основного матеріалу. У науковій та навчально-методичній літературі літературі існують різноманітні тлумачення поняття «рішення в оперативно-розшуковій діяльності». Так, під цим поняттям розуміють – модель подальших дій, яку повинні побудувати у своїй уяві керівник або оперативний працівник з урахуванням цілей (завдань) здійснення оперативно-розшукових заходів і усіх умов оперативно-тактичної обстановки [2]; висновок, який у межах повноважень та керуючись своєю правосвідомістю суб'єкт оперативно-розшукової діяльності зробив за наявною фактичною інформацією, що призводить до встановлених оперативно-розшуковим законодавством наслідків [3, с. 621]; розумово-вольовий акт, що має здійснюватися суб'єктами оперативно-розшукової діяльності відповідно до вимог нормативно-правових актів України з метою вирішення завдань своєчасного виявлення, попередження, припинення та розкриття злочинів [4, с. 60]. За визначенням А. Ю. Шумилова, рішення (суб'єкта оперативно-розшукової діяльності) – це результат розумового процесу оперативника (конфідента, іншого суб'єкта в ОРД); певний висновок, який у межах повноважень та керуючись правосвідомістю, зробив оперативник (інший суб'єкт в ОРД) за наявною інформацією (включаючи ситуації, в яких вона частково або навіть повністю відсутня). Науковець виокремлює такі ознаки поняття рішення: усвідомленість його прийняття відповідним суб'єктом, добровільність прийняття; прийняття рішення в межах визначених суб'єкту повноважень; відсутність обставин, що виключають законність рішення; наявність наслідків, установлених законодавством, що регулює оперативно-розшукову діяльність [5, с. 115–116].

Не применшуючи наукову цінність проаналізованих вище видань, на нашу думку, найбільш розгорнуте визначення поняття «рішення в оперативно-розшуковій діяльності» дали автори наукової статті «Організаційні рішення в оперативно-розшуковій діяльності та їх ситуаційна обумовленість» (2016), під яким автори пропонують розуміти модель подальших організаційних заходів і тактичних дій, які оптимально відповідають оперативно-розшуковій ситуації, що склалася. Дослідники наголошують, що прийняти правильне рішення в оперативно-розшуковій діяльності – значить визначити такі організаційно-управлінські заходи, намітити такі тактичні дії (практичні заходи) і способи їх реалізації,

які б забезпечили виконання завдання в гранично короткі строки наявними силами і засобами з найменшими матеріальними витратами і при безумовному дотриманні законності [6, с. 51; 1, с. 56].

Виходячи зі змісту цього визначення, вчені фактично класифікують рішення в оперативно-розшуковій діяльності на організаційні й тактичні. Такий поділ, на нашу думку, є логічним та обґрунтованим, оскільки організація і тактика є основними напрямками оперативно-розшукової діяльності. Водночас запропоноване визначення поняття «рішення в оперативно-розшуковій діяльності» було б більш повним, якщо б у його змісті вчені врахували і стратегічний напрям оперативно-розшукової діяльності. Адже, як слушно зазначають О. Ф. Долженков та Р. В. Тарасенко, оперативно-розшукова тактика є інструментом реалізації оперативно-розшукової стратегії, підпорядкована основній меті цієї стратегії [7, с. 155].

Видається очевидним, що за цільовим призначенням (кінцевим очікуваним результатом) рішення в оперативно-розшуковій діяльності можна класифікувати за такими критеріями: стратегічні, організаційні й тактичні. При цьому слід наголосити, що така класифікація є досить таки умовною, оскільки у практичній діяльності підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, вищезазначені рішення є взаємодоповнюючими, взаємозалежними і взаємопов'язаними між собою.

У цьому контексті доцільно згадати вислів давньокитайського стратега і мислителя Сунь-цзи, який наголошував, що «стратегія без тактики – це найповільніший шлях до перемоги. Тактика без стратегії – це просто метушня перед поразкою» [8]. Сучасники теж наголошують, що успіх тактичного рішення здебільшого залежить від організації його виконання [1, с. 52; 6, с. 58]; організація і тактика оперативно-розшукової діяльності знаходяться в діалектичній єдності і ґрунтуються на єдиній інформаційній основі, що містить відомості, необхідні для прийняття ефективних організаційних і тактичних рішень [9, с. 7]; у самій тактиці помітне місце займають елементи організаційного характеру, а успішні тактичні дії з попередження і розкриття злочинів, розшуку і затримання злочинців можливі лише в рамках наукової організації оперативно-розшукової діяльності [10].

Водночас, незважаючи на тісний взаємозв'язок між стратегічними, організаційними і тактичними рішеннями в оперативно-розшуковій діяльності, слід зазначити, що між ними існують суттєві відмінності.

Отже, для розуміння сутності окресленої проблеми вбачається важливим коротко дослідити зміст стратегічних та організаційних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності.

Стратегічні рішення в оперативно-розшуковій діяльності спрямовані на вирішення складних основоположних завдань сфери боротьби зі злочинністю, що значно виходять за межі окремих кримінальних чи оперативно-розшукових проваджень. Такі рішення приймаються урядом держави, вищим керівництвом Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України [7, с. 155].

Що стосується організаційних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності, то їх необхідно класифікувати на два основні рівні: організаційно-управлінський та організаційно-тактичний.

Ґрунтовний аналіз наукової літератури [1; 11; 12] та результати вивчення матеріалів практики свідчать про те, що організаційні рішення, які приймаються на організаційно-управлінському рівні, передусім спрямовані на вирішення таких основних питань: матеріально-технічне забезпечення діяльності оперативного підрозділу; кадрове забезпечення оперативного підрозділу; планування роботи оперативного підрозділу та координація його діяльності; взаємодія оперативного підрозділу з іншими підрозділами або правоохоронними органами; інші питання, пов'язані з організацією та порядком функціонування оперативного підрозділу.

Безперечно, важливою особливістю рішень на організаційно-управлінському рівні оперативно-розшукової діяльності є те, що суб'єктами їх прийняття виступають керівники ГУНП та оперативних підрозділів різних рівнів [1, с. 57]. Натомість суб'єктами організаційних рішень на організаційно-тактичному рівні оперативно-розшукової діяльності є як керівники, так і працівники оперативних підрозділів. Аналіз наукової літератури [11, с. 110] та результати вивчення матеріалів практики свідчать про те, що реалізація рішень на організаційно-тактичному рівні здійснюється шляхом планування оперативної роботи, наприклад під час провадження оперативно-розшукових справ, складання планів: оперативно-розшукових заходів; додаткових оперативно-розшукових заходів (складається за потреби); проведення окремого складного оперативно-розшукового заходу; реалізації оперативно-розшукової інформації тощо, алгоритми (програми) дій щодо виявлення, документування розкриття злочинів, запобігання злочинам тощо.

Зрештою, як зазначають окремі дослідники, організаційні рішення на організаційно-тактичному рівні передусім спрямовані на забезпечення ефективного проведення оперативними підрозділами практичних заходів щодо своєчасного виявлення, документування злочинів та запобігання злочинам, що готуються, або затримання осіб, які готують вчинення злочину [1, с. 57–58].

На відміну від організаційного, тактичний аспект оперативно-розшукової діяльності найбільш чітко проявляється у процесі запобігання злочинам та їх розкриття, розшуку та затримання злочинців. Саме тут, як слушно вважає В. П. Шиєнок (1995 р.), відбувається реальне суперництво (протидія) оперативних працівників і злочинців, а також інших категорій осіб (пособників, можливих свідків тощо) [1, с. 59].

Не вдаючись до подальшого детального аналізу сутності та змісту стратегічних та організаційних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності, вважаємо необхідним відповідно до мети нашого дослідження більш детально зосередити увагу на розгляді оперативно-тактичного рішення як одного з основних елементів оперативно-розшукової тактики.

Перш ніж перейти до безпосереднього розгляду сутності та змісту оперативно-тактичного рішення в оперативно-розшуковій діяльності, доцільно

розглянути напрацювання у цьому напрямі вчених-криміналістів, адже, як уже неодноразово наголошували ми в попередніх наукових працях [13–16], саме криміналістичні положення стали основою формування та розвитку теорії оперативно-розшукової діяльності.

Уперше в криміналістиці термін «тактичне рішення» був запропонований С. І. Цветковим у дисертаційній роботі 1977 р., присвяченій дослідженню перспектив використання даних науки управління в криміналістиці [17]. Пізніше, у 1992 р., С. І. Цветков захистив докторську дисертацію щодо питання прийняття тактичних рішень як криміналістичної теорії [18]. Вагомий внесок у дослідження різних питань тактичних рішень у криміналістиці зробили вітчизняні та зарубіжні теоретики й практики, зокрема: Р. С. Белкін [19], О.Я. Дубінський [20], Ю. І. Ільченко [21], І. О. Копилов [22], Ю. В. Новік [23], С. Ю. Якушин [24] та інші. Серед комплексних напрацювань з означеного напрямку науковців країн СНД у контексті теми статті викликають інтерес дисертаційні роботи російських учених Д. О. Солодова на тему «Процесуальні і тактичні рішення слідчого (сутність, проблеми оптимізації прийняття)» (2003) [25] та О. Є. Шукліна на тему «Особливості прийняття інформаційних і тактичних рішень у складних слідчих ситуаціях» (2012) [26].

З-поміж вітчизняних науковців, на наш погляд, найбільш глибоко й різнобічно проблематику тактичного рішення в криміналістиці дослідив О. Ю. Булуков. Науковець виокремив основні проблеми прийняття тактичних рішень слідчим під час розслідування злочинів (2006) [27]; визначив роль індивідуального передбачення при прийнятті тактичних рішень (2010) [28]; сформулював пропозиції щодо використання математичних методів при прийнятті тактичних рішень у криміналістиці (2012) [29]; розглянув особливості прийняття тактичних рішень у ситуації протидії розслідуванню злочинів (2013) [30]; обґрунтував авторську класифікацію тактичних рішень у криміналістиці (2014) [31]; дослідив взаємозв'язок функцій криміналістики і функцій тактичних рішень (2016) [32]; розкрив суб'єктивні та об'єктивні фактори, що впливають на оптимізацію тактичних рішень (2016) [33].

Варто зауважити, що в криміналістичній літературі поняття «тактичне рішення» трактується по-різному. Так, під цією дефініцією розуміють: заснований на результатах оцінки слідчої ситуації, що склалася, висновок слідчого про характер тактичного завдання, яке стоїть перед ним, і основні прийоми, способи та засоби його вирішення [34, с. 254]; такий, що не суперечить закону та заснований на наукових положеннях криміналістики й інших наук, вибраний із кількох після попереднього аналізу та обмірковування, найбільш ефективний альтернативний варіант дій, спрямованих на досягнення визначених цілей і завдань у слідчій ситуації, що склалася [35, с. 43–44]; вибір мети тактичного впливу на слідчу ситуацію в цілому або на окремі її компоненти, на хід і результати процесу розслідування та його елементи, визначення методів, прийомів і засобів досягнення мети [36]; вольовий та інтелектуальний акт, заснований на аналізі слідчої ситуації, знанні способів і механізмів злочинів, наукових

рекомендаціях криміналістики, особистому досвіді розслідування та інтуїції, що сприяє вибору найбільш оптимального варіанту дій [37]; найбільш ефективний альтернативний варіант дій, спрямованих на досягнення певних цілей і завдань у слідчій ситуації, що склалася [35]; вольовий акт органу розслідування щодо визначення тактичних цілей і шляхів їх досягнення [18]; уявна прогностична модель найбільш оптимальних способів дій і лінії поведінки в процесі виявлення, дослідження, використання інформації, її джерел (носіїв), досягнення інших цілей кримінального судочинства [38].

Не применшуючи ролі теоретичних напрацювань учених у розвитку термінології з цього питання, вважаємо, що найбільш аргументоване (точне), визначення поняття тактичного рішення у криміналістичній літературі (під час розслідування злочинів) запропонував С. Ю. Якушин, який під тактичним рішенням при розслідуванні злочинів вважає певний вольовий і інтелектуальний акт, заснований на аналізі ситуації, що склалася, знанні способів і механізмів злочинів, наукових рекомендацій криміналістики, особистому досвіді розслідування та інтуїції особи, яка його приймає, що сприяє вибору найбільш оптимального варіанту дій у конкретних тактичних умовах [24, с. 240].

На думку О. Ю. Булукуова, під тактичним рішенням слід розуміти волевиявлення особи, пов'язане із вибором мети тактичного впливу на слідчу ситуацію, а також засобів і способів її досягнення. Саме таке визначення відповідає логічним вимогам до формулювання визначень і містить основні ознаки поняття «тактичне рішення» [39, с. 67].

Як бачимо, питанню тактичного рішення в криміналістичній літературі приділяється чимало уваги. Водночас доводиться констатувати, що відповідна тематика в теорії оперативно-розшукової діяльності не знайшла належного відображення у науковій літературі, окремі розробки із зазначеного питання носять закритий характер, а комплексні дослідження у цьому напрямі не проводилися.

Зокрема, ґрунтовний аналіз загальнодоступних наукових джерел свідчить про те, що в теорії оперативно-розшукової діяльності існує лише декілька визначень дефініції «оперативно-тактичне рішення» у відкритих джерелах. Так, ще у 1986 р. відомий радянський учений М. Є. Савельєв одним із перших запропонував таке визначення цього поняття – оперативно-тактичне рішення являє собою вибір мети впливу на оперативну-розшукову ситуацію, що складається, і визначення шляхів, засобів і прийомів її досягнення [40, с. 6].

Деяко інакше трактують визначення поняття «оперативно-тактичне рішення» автори підручника «Оперативно-розшукова діяльність» (2002), які вважають, що оперативно-тактичне рішення передбачає постановку мети, якої необхідно досягти, і вибір способу дії, які можуть бути вироблені для даного випадку або запозичені з теорії і практики ОРД [41; 42].

Як підсумок, сформулюємо власне визначення оперативно-тактичного рішення, під яким пропонуємо розуміти результат інтелектуальної (розумової) діяльності працівника оперативного підрозділу, що призводить до певного висновку (вибору), заснованого на основі аналізу та оцінці оперативно-тактичної

ситуації, що передбачає формулювання (постановку) мети (цілі), що необхідно досягнути через вирішення конкретних оперативно-тактичних (проміжних) завдань.

Далі для розуміння сутності досліджуваної проблематики важливо здійснити класифікацію оперативно-тактичних рішень.

Спираючись на доробки в теорії оперативно-розшукової діяльності, криміналістики та теорії управління [31; 43; 4; 44; 45; 46; 47] спробуємо класифікувати оперативно-тактичні рішення за такими **основними** критеріями (ознаками).

За формою вираження: усні; письмові (документально оформлені);

За формою вираження оперативно-тактичне рішення може бути як усним, так і оформленим письмово, що зазвичай пов'язується з характером складності поставленого завдання [Див.: 48, с. 160]. Наприклад, при виконанні простих завдань (затримання підозрюваного, який становить суспільну небезпеку) воно приймається зазвичай усно, а в ході виконання складних оперативно-тактичних завдань упровадження негласного працівника в оперативну розробку, внутрішньокамерну розробку тощо оформлюється в письмовій формі [3, с. 712].

За суб'єктом прийняття: самостійні; колективні.

Ухвалення тактичних рішень, здійснення вибору тих чи інших прийомів і засобів досягнення поставленої мети (цілей), безумовно, є прерогативою оперуповноваженого, який методологічно може приймати такі рішення: шляхом узагальнення особистого і колективного досвіду працівників оперативних підрозділів, що мають практику безпосередньої боротьби зі злочинністю [49, с. 7]; за допомогою використання рекомендацій, розроблених ученими в теорії ОРД і криміналістики; за допомогою вироблення самостійних, нових варіантів тактичних рішень на основі логіки та інтуїції, з урахуванням обстановки, що склалася, тощо [50].

Зрештою, результати опитування працівників оперативних підрозділів свідчать про те, що у 93 % випадків процес прийняття оперативно-тактичного рішення (формулювання, прийняття та реалізація) здійснюється колективно (шляхом узагальнення колективного досвіду) у взаємодії з іншими працівниками оперативних та слідчих підрозділів.

Також важливо зазначити, що на відміну від організаційних рішень в оперативно-розшуковій діяльності суб'єктами прийняття яких здебільшого виступають керівники оперативних підрозділів різного рівня, суб'єктами оперативно-тактичних рішень можуть бути як керівники оперативних підрозділів, так і оперативні працівники.

Водночас це зовсім не означає, що керівник не повинен супроводжувати процес прийняття оперативно-тактичних рішень працівниками оперативних підрозділів.

Понад те, на думку М. Є. Савельєва [40], керівник оперативного підрозділу повинен враховувати негативні фактори, що можуть вплинути на прийняття нераціонального (неоптимального) оперативно-тактичного рішення працівником оперативного підрозділу під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Слушною є позиція й інших авторів [51, с. 219], які вважають, що організаторські здібності керівника в поєднанні з накопиченими знаннями та практичним досвідом дозволяють йому оперативно орієнтуватися в обстановці, що динамічно змінюється, правильно оцінювати інформацію, що надходить, і оперативно-тактичні ситуації, що складаються, а відповідно, приймати обґрунтовані рішення і грамотно спрямовувати і координувати зусилля всіх задіяних оперативних підрозділів і служб [51, с. 219].

За характером вирішуваних тактичних завдань: прості; складні.

Так, Г. М. Бірюков вважає, що простим є таке рішення, яке приймається в умовах повної інформаційної визначеності, коли достатньо інформації про елементи оперативно-розшукової ситуації (відомі умови, в яких необхідно буде діяти, чітко видно мету, яку необхідно буде досягти, є необхідні засоби й очевидні методи, які можна застосувати) [52].

На думку О. Є. Шукліна, у простих слідчих (оперативно-тактичних) ситуаціях практично немає і складного пошуку рішень, і необхідності їх вибору, оскільки слідчий (оперативний працівник) формує рішення як однозначний (логічний, алгоритмічний) висновок із цілком достатньої вихідної інформації [26, с. 46].

З огляду на викладене можна дійти висновку, що простим є оперативно-тактичне рішення, яке формується у сприятливих, типових або безконфліктних оперативно-тактичних ситуаціях, а прогнозовані наслідки в процесі його прийняття та реалізації є незначними або такими, що не впливають негативно на зміну оперативно-тактичної ситуації.

Процес прийняття такого рішення здебільшого носить умовний характер, оскільки працівник оперативного підрозділу в повній інформаційній визначеності (достатність та достовірність інформації про осіб, факти чи події, що становлять оперативний інтерес), що дає змогу об'єктивно і повно відображати злочинну діяльність, керується типовими програмами (алгоритмами) дій, апробованими практикою за принципом дедукції.

Водночас аналіз наукової літератури та практики дав змогу дійти висновку, що просте оперативно-тактичне рішення в теорії оперативно-розшукової діяльності значною мірою є доволі умовним, оскільки навіть неproblemні (прості) оперативно-розшукові ситуації є динамічними, швидко змінюються та не узгоджуються з інтересами оперативних підрозділів, особливо якщо це стосується організованої злочинності.

Слушною з цього приводу є думка Р. С. Белкіна, який зазначає, що проста ситуація може насправді виявитися для слідчого надзвичайно складною в силу успішної протидії злочинця, настільки ж добре інформованого про дії і наміри слідчого, як останній поінформований про обставини розслідуваної події [53].

Отже, навіть у простих (неproblemних) оперативно-розшукових ситуаціях існує ймовірність (ризик) прийняття неправильного оперативно-тактичного рішення.

У свою чергу формування, прийняття та реалізація складних оперативно-тактичних рішень можуть бути ускладнені через недостатність оперативно

значущої інформації, що унеможливорює досягнення тактичної мети (кінцевого очікуваного результату) логічним (дедуктивним) шляхом.

Варто зауважити, що як і до будь-якого іншого рішення у сфері діяльності в теорії оперативно-розшукової діяльності та криміналістики до тактичного рішення вітчизняні та зарубіжні вчені висувають низку вимог: законність, обґрунтованість і мотивованість [5, с. 113; 54, с. 92]; законність, етичність, обґрунтованість, своєчасність, реальність виконання і оптимальність [55, с. 113]; воно повинне бути обґрунтованим, тобто аргументованим, ефективним та відповідати закону [30].

Узагальнюючи позиції науковців, уважаємо, що **за своїм змістовним відображенням (змістовним наповненням) оперативно-тактичне рішення повинно бути:** законним, обґрунтованим, своєчасним, оптимальним та реальним для виконання.

Законність – одна із найважливіших вимог, що висуваються до здійснення оперативно-розшукової діяльності загалом. Так, зокрема Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що законність є одним із основних принципів оперативно-розшукової діяльності (ч. 1. ст. 4) [56].

Тактичне рішення в оперативно-розшуковій діяльності не повинно суперечити нормативно-правовим актам, які регламентують таку діяльність. Однак це не означає, що в оперативного працівника немає свободи тактичного вибору [1, с. 57], зокрема, вибору сил, засобів, методів оперативно-розшукової діяльності, способів досягнення кінцевої мети (очікуваного результату) тощо.

Таким чином, законним оперативно-тактичним рішенням є рішення, яке розроблене (сформоване), прийняте та реалізоване уповноваженою на те особою (особами) з додержанням норм Конституції України та іншого законодавства, що регулює здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Водночас, як зазначає Д. О. Солодов [57, с. 137], законним може бути тільки обґрунтоване рішення. Обґрунтованість – один з аспектів законності, має, проте, самостійне значення. Обґрунтованим оперативно-тактичним рішенням є рішення, коли відображена в ньому інформація відповідає конкретній оперативно-тактичній ситуації, що склалася. Варто зазначити, що обґрунтованість оперативно-тактичного рішення залежить передусім від якісних показників (достовірність, точність та повнота) наявної інформації, одержаної оперативним підрозділом в установленому порядку.

Як слушно зазначає О. Ю. Булулуков, чим повніше інформація, що надійшла в розпорядження слідчого (оперативного працівника), тим аргументованіше (обґрунтованіше) прийняте рішення [27]. Натомість, як свідчить практика діяльності оперативних підрозділів, навіть правильно обґрунтоване оперативно-тактичне рішення, прийняте або реалізоване із запізненням, є неакісним та неефективним.

Тому своєчасність – наступна важлива умова якості та ефективності оперативно-тактичного рішення.

Своєчасність оперативно-тактичного рішення передбачає правильний вибір, прийняття та реалізацію рішення в момент, що є найбільш сприятливим для досягнення тактичної мети, сформульованої на етапі розроблення цього рішення в конкретній оперативно-тактичній ситуації.

Важливою умовою своєчасності як вимоги до оперативно-тактичного рішення є забезпечення принципу наступальності (діяти швидко, раптово, активно, ініціативно, узгоджено, рішуче тощо).

Необхідно також зазначити, що оперативно-тактичне рішення має бути оптимальним та реальним для виконання. **Оптимальність тактичного рішення** полягає в одержанні позитивного результату при найменших витратах часу, сил і засобів для вироблення і реалізації рішення [58]. **Реальність виконання** оперативно-тактичного рішення залежить від наявності в розпорядженні оперативно-тактичного працівника (оперативного підрозділу) відповідних сил, засобів і методів та урахування можливостей їх застосування для досягнення кінцевої мети.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що за цільовим призначенням (кінцевим очікуваним результатом) рішення в оперативно-розшуковій діяльності можна класифікувати за такими критеріями: стратегічні, організаційні й тактичні, однак між ними існують суттєві відмінності.

Під оперативно-тактичним рішенням пропонуємо розуміти результат інтелектуальної (розумової) діяльності працівника оперативного підрозділу, що призводить до певного висновку (вибору), заснованого на основі аналізу та оцінці оперативно-тактичної ситуації, що передбачає формулювання (постановку) мети (цілі), яку необхідно досягнути через вирішення конкретних оперативно-тактичних (проміжних) завдань.

Оперативно-тактичні рішення варто класифікувати за такими основними критеріями (ознаками): а) за формою вираження: усні; письмові (документально оформлені); б) за суб'єктом прийняття: самостійні; колективні; в) за характером вирішуваних тактичних завдань: прості; складні.

За своїм змістовим відображенням (змістовим наповненням) оперативно-тактичне рішення повинно бути законним, обґрунтованим, своєчасним, оптимальним та реальним для виконання.

Список літератури

1. Давыдов С. И. О роли ситуаций в принятии решений в оперативно-розыскной деятельности. *Юридическая наука и правоохранительная практика*. 2010. № 1 (11). С. 55–61.
2. Лукашов В. А., Смирнов С. А. К вопросу об исходных положениях теории оперативно-розыскной тактики. *Оперативно-розыскная тактика органов внутренних дел* : сб. науч. тр. Москва, 1988.
3. Оперативно-розыскная деятельность : учебник / под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Сенилова, А. Ю. Шумилова. 2-е изд., доп. и перераб. Москва : ИНФРА-М, 2004. 848 с.
4. Матієнко Т. В. Нормативно-правова основа прийняття та реалізації рішень в професійній діяльності оперуповноважених. *Наука і освіта*. 2011. С. 60–63.
5. Шумилов А. Ю. Оперативно-розыскная наука в Российской Федерации : монография : в 3 т. Москва, 2013. Т. I: Оперативно-розыскная деятельность и формирование науки о ней. 455 с.

6. Давыдов С. И., Денисенко Ю. В., Пашаев Х. П. Организационные решения в оперативно-разыскной деятельности и их ситуационная обусловленность. *Известия Алтайского государственного университета*. 2015. № 2/1. С. 50–53.
7. Долженков О. Ф., Тарасенко Р. В. Стратегія як категорія теорії криміналістики та оперативно-розшукової діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 150–156.
8. Сунь Цзы цитаты. URL: <https://ru.citatu.net/avtory/sun-tszy/>.
9. Овчинский С. С. Информационно-прогностическое обеспечение индивидуальной профилактики : науч.-метод. пособие. Москва, 1979. 78 с.
10. Яременко В. В. Організаційні основи реалізації оперативно-розшукової інформації. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/VKhnuvs_2003_24_12.pdf.
11. Шиенок В. П. Оперативно-разыскная стратегия. *Вестник академии МВД Республики Беларусь*. 2005. № 2(1). С. 108–112.
12. Грібов М. Л. Організація діяльності оперативних підрозділів: питання юридичного унормування. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 26–31.
13. Павленко С. О. Сутність та зміст оперативно-розшукової ситуації. *Форум права* : електрон. наук. фахове вид. 2018. № 4. С. 42–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2018_4_7.pdf.
14. Павленко С. О. Аналіз сучасного стану наукових досліджень проблем оперативно-розшукової тактики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 105–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknus_2018_2_12.
15. Павленко С. О. Сутність і зміст поняття «оперативно-розшукова тактика». *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 2 (14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/153144/153877>.
16. Павленко С. О. Військова тактика античного світу як передумова становлення та розвитку сучасної оперативно-розшукової тактики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 36–46.
17. Цветков С. И. Состояние и перспективы использования данных науки управления в криминалистике : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Москва, 1977. С. 8–9.
18. Цветков С. И. Криминалистическая теория принятия тактических решений : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Москва, 1992. 41 с. URL: <https://mydisser.com/ru/catalog/view/6/349/9027.html>.
19. Белкин Р. С. Криминалистика. Москва : Акад. МВД СССР, 1974. 340 с.
20. Дубинский А. Я. Исполнение процессуальных решений следователя: правовые и организационные проблемы. Киев : Высшая школа, 1984. 213 с.
21. Ильченко Ю. И. Эмоции и чувства в деятельности следователя. Краснодар : Кубанский государственный университет, 1978. 95 с.
22. Копылов И. А. Следственная ситуация и тактическое решение. Волгоград : Издательство Волгоградского университета, 1988. 76 с.
23. Новик Ю. В. Научные основы принятия тактических решений при производстве следственных действий : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Минск, 1979. 22 с.
24. Якушин С. Ю. Тактические решения следователя и средства их реализации при расследовании преступлений: исходные положения частной криминалистической теории. *Ученые записки Казанского государственного университета. Гуманитарные науки*. 2008. Том 150, кн. 5. С. 237–244.
25. Солодов Д. А. Процессуальные и тактические решения следователя (сущность, проблемы оптимизации принятия) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Воронеж, 2003. 24 с.
26. Шуклин А. Е. Особенности принятия информационных и тактических решений в сложных следственных ситуациях : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Екатеринбург. 2012.
27. Булулуков О. Ю. Прийняття тактичних рішень у процесі розслідування злочинів. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/VKhnuvs_2006_35_27.pdf.
28. Булулуков О. Ю. Наукове криміналістичне прогнозування та індивідуальне передбачення при прийнятті тактичних рішень. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2010. Вип. 10. С. 74–79.

29. Будулуков О. Ю. Можливості використання математичних методів при прийнятті тактичних рішень у криміналістиці. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2012. Вип. 12. С. 95–99.

30. Будулуков О. Ю. Прийняття тактичних рішень у ситуації протидії розслідуванню злочинів. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/prinyatie-takticheskikh-resheniy-v-situatsii-protivodeystviya-rassledovaniyu-prestupleniy.pdf>.

31. Будулуков О. Ю. Класифікація тактичних рішень у криміналістиці. *Проблеми законності*. 2014. Вип. 126. С. 185–190. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2014_126_25.

32. Будулуков О. Ю. Функції тактичних рішень у криміналістиці. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1 (84). С. 109–117.

33. Будулуков О. Ю. Оптимізація тактичних рішень: суб'єктивна та об'єктивна обумовленість. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Pz_2016_133_18.pdf.

34. Головин А. Ю. Криминалистическая систематика. Москва, 2002. 308 с.

35. Шостак Г. С. Тактическое решение и его значение в работе следователя. *Теория и практика криминалистики и судебной экспертизы*. Саратов, 1978. С. 43–44.

36. Белкин Р. С. Криминалистика. 2001. URL: <http://be5.biz/pravo/k023/index.html>.

37. Криминалистика : учебник / отв. ред И. П. Яблоков. Москва, 1999. 356 с.

38. Драпкин Л. Я. Решения следователя и тактические приемы в структуре процессуальных действий. *Следственные действия (криминалистические и процессуальные аспекты)* : межвуз. сб. Свердловск, 1983. С. 9.

39. Будулуков О. Ю. До питання про предмет тактичного рішення під час досудового розслідування. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2017. С. 62–69.

40. Савельев Н. Е. Оперативно-розыскная тактика борьбы с рецидивной преступностью : лекция. Минск : МВШ МВД ССР, 1986. 32 с.

41. Оперативно-розыскная деятельность : учебник / под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, А. Ю. Шумилова. Москва : ИНФРА-М, 2002. 794 с.

42. Теория оперативно-розыскной деятельности : учебник / под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Синилова. Москва : ИНФРА-М, 2010. С. 711–712.

43. Помиткіна Л. В. Психологія прийняття особистістю стратегічних життєвих рішень : монографія. Київ : Кафедра, 2013. 381 с.

44. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник / за ред. Ю. Ф. Кравченка. Київ : НАВСУ, 1999. 702 с.

45. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України. Харків : ХНУВС, 2004. 780 с.

46. Маилян С. С. Подготовка и принятие управленческих решений в органах внутренних дел: опыт системного исследования групповых форм. Москва : ЮрИнфоР, 2000. 159 с.

47. Теория оперативно-розыскной деятельности : учебник / под ред. К. К. Горяинова, С. М. Овчинского, Г. К. Синилова. Москва : ИНФРА-М, 2009. 831 с.

48. Пономаренко Н. Ю. Тактические операции и оперативно-тактические комбинации как средства расследования преступлений : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Белгород, 2017. 225 с.

49. Мешков В. М., Попов В. Л. Оперативно-розыскная тактика и особенности использования полученных результатов в ходе предварительного расследования : учебно-практ. пособ. 2-е изд., доп. Москва, 2003.

50. Невский Е. П. О понятии «оперативно-розыскная тактика». *Электронный научный журнал «Дневник науки»*. 2019. № 4. URL: <http://dnevniknauki.ru/images/publications/2019/4/law/Nevsky2.pdf>.

51. Самоделкин А. С. Место и роль руководителей оперативных подразделений в координации оперативно-розыскной деятельности. *Общество и право*. 2016. № 1(55). С. 215–220.

52. Бірюков Г. М. Сутність та поняття оперативно-розшукової тактики : лекція. Київ : Нац. ун-т держ. податк. служби України, 2012.

53. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3-х т. Москва, 2001. Т. 3. С. 140–141.

54. Паламарчук Ю. С. Рішення в оперативно-розшуковому процесі. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Військові та технічні науки*. 2014. № 2 (62). С. 86–97.

55. Якушин С. Ю. Тактические задачи и средства их решения в уголовном судопроизводстве: основные итоги исследования. *Вестник экономики, права и социологии*, 2014, № 1. С. 111–115.

56. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

57. Солодов Д. А. Процессуальные и тактические решения следователя (сущность, проблемы оптимизации принятия) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Воронеж, 2003. 214 с.

58. Басиста І. В. Окремі проблемні аспекти прийняття і реалізації тактичних рішень слідчого. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Івано-Франківськ, 2009. Вип. 21. С. 1–7.

References

1. Davydov, S.I. (2010). O roli situacij v prinjatii reshenij v operativno-rozysknoj dejatel'nosti. *Juridicheskaja nauka i pravoohranitel'naja praktika*, 1 (11), 55–61 [in Russian].

2. Lukashov, V.A., Smirnov, S.A. (1988). K voprosu ob ishodnyh polozhenijah teorii operativno-rozysknoj taktiki. *Operativno-rozysknaja taktika organov vnutrennih del*. Moscow [in Russian].

3. Gorjainov, K.K., Ovchinskij, V.S., Sinilov, G.K., Shumilov, A.Ju. (Eds.). (2004). *Operativno-rozysknaja dejatel'nost'*. Moscow: INFRA-M [in Russian].

4. Matiienko, T.V. (2011). Normatyvno-pravova osnova pryiniattia ta realizatsii rishen v profesiinii diialnosti operupovnovazhenykh. *Nauka i osvita*, 60–63 [in Ukrainian].

5. Shumilov, A.J. (2013). *Operativno-rozysknaja nauka v Rossijskoj Federacii* [Operative Search Science in the Russian Federation]. (Vols. 1–3); Vol. I: *Operativno-rozysknaja dejatel'nost' i formirovanie nauki o nej*. Moscow [in Russian].

6. Davydov, S.I., Denisenko, Ju. V., Pashaev, H.P. (2015). Organizacionnye reshenija v operativno-rozysknoj dejatel'nosti i ih situacionnaja obuslovlennost. *Izvestija Altajskogo gosudarstvennogo universiteta*, 2/1, 50–53 [in Russian].

7. Dolzhenkov, O.F., Tarasenko, R.V. (2017). Stratehiiia yak katehoriia teorii kryminalistyky ta operatyvno-rozshukovoi diialnosti. *Visnyk kryminalnogo sudochynstva*, 2, 150–156 [in Ukrainian].

8. Sun' Czy citaty. URL: <https://ru.citaty.net/avtory/sun-tszy/> [in Russian].

9. Ovchinskij, S.S. (1979). Informacionno-prognosticheskoe obespechenie individual'noj profilaktiki. Moscow [in Russian].

10. Yaremenko, V.V. Orhanizatsiini osnovy realizatsii operatyvno-rozshukovoi informatsii. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/VKhnuvs_2003_24_12.pdf [in Ukrainian].

11. Shienok, V.P. (2005). Operativno-rozysknaja strategija. *Vestnik akademii MVD Respubliki Belarus'*, 2(1), 108–112 [in Russian].

12. Hribov, M.L. (2016). Orhanizatsiia diialnosti operatyvnykh pidrozdiliv: pytannia yurydychnoho unormuvannia. *Visnyk kryminalnogo sudochynstva*, 3, 26 – 31 [in Ukrainian].

13. Pavlenko, S.O. (2018). Sutnist ta zmist operatyvno-rozshukovoi sytuatsii. *Forum prava*, 4, 42–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2018_4_7.pdf [in Ukrainian].

14. Pavlenko, S.O. (2018). Analiz suchasnoho stanu naukovykh doslidzhen problem operatyvno-rozshukovoi taktyky. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 2 (107), 1052122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknusv_2018_2_12 [in Ukrainian].

15. Pavlenko, S.O. (2018). Sutnist i zmist poniattia «operatyvno-rozshukova taktyka». *Teoriia i praktyka pravoznavstva*, issue 2 (14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/153144/153877> [in Ukrainian].

16. Pavlenko, S.O. (2018). Viiskova taktyka antychnoho svitu yak peredumova stanovlennia ta rozvytku suchasnoi operatyvno-rozshukovoi taktyky. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 1 (106), 36–46 [in Ukrainian].

17. Cvetkov, S.I. (1977). Sostojanie i perspektivy ispol'zovaniia dannyh nauki upravlenija v kriminalistike. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].

18. Cvetkov, S.I. (1992). Kriminalisticheskaja teorija prinjatija takticheskikh reshenij. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Moscow. URL: <https://mydisser.com/ru/catalog/view/6/349/9027.html> [in Russian].
19. Belkin, R.S. (1974). *Kriminalistika*. Moscow: Akad. MVD SSSR [in Russian].
20. Dubinskij, A.Ja. (1984). Ispolnenie processual'nyh reshenij sledovatelja: pravovye i organizacionnye problemy. Kiev: Vysshaja shkola [in Ukrainian].
21. Il'chenko, Ju.I. (1978). Jemocii i chuvstva v dejatel'nosti sledovatelja. Krasnodar: Kubanskij gosudarstvennyj universitet [in Russian].
22. Kopylov, I.A. (1988). Sledstvennaja situacija i takticheskoe reshenie. Volgograd: Izdatel'stvo Volgogradskogo universiteta [in Russian].
23. Novik, Ju.V. (1979). Nauchnye osnovy prinjatija takticheskij reshenij pri proizvodstve sledstvennyh dejstvij. *Extended abstract of candidate's thesis*. Minsk [in Russian].
24. Jakushin, S.Ju. (2008). Takticheskie reshenija sledovatelja i sredstva ih realizacii pri rassledovanii prestuplenij: ishodnye polozhenija chastnoj kriminalisticheskoi teorii. *Uchenye zapiski Kazanskogo gosudarstvennogo universiteta. Gumanitarnye nauki. Vol. 150, kn. 5, 237–244* [in Russian].
25. Solodov, D.A. (2003). Processual'nye i takticheskie reshenija sledovatelja (sushhnost', problemy optimizacii prinjatija). *Extended abstract of candidate's thesis*. Voronezh [in Russian].
26. Shuklin, A.E. (2012). Osobennosti prinjatija informacionnyh i takticheskikh reshenij v slozhnykh slkdstvennyh situacijah. *Candidate's thesis*. Ekaterinburg [in Russian].
27. Bululukov, O.Yu. Pryiniattia taktychnykh rishen u protsesi rozsliduvannia zlochyniv. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/VKhnuvs_2006_35_27.pdf [in Ukrainian].
28. Bululukov, O.Yu. (2010). Naukove kryminalistyčne prohnouzuvannia ta indyvidualne peredbachennia pry pryiniattia taktychnykh rishen. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky, issue 10, 74–79* [in Ukrainian].
29. Bululukov, O.Yu. (2012). Mozhlyvosti vykorystannia matematychnykh metodiv pry pryiniattia taktychnykh rishen u kryminalistytsi. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky, issue 12, 95–99* [in Ukrainian].
30. Bululukov, O.Yu. Pryiniattia taktychnykh rishen u sytuatsii protyidii rozsliduvanniu zlochyniv. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/prynyatie-takticheskikh-resheniy-v-situatsii-protivodeystviya-rassledovaniyu-prestupleniy.pdf> [in Ukrainian].
31. Bululukov, O.Yu. (2014). Klasyfikatsiia taktychnykh rishen u kryminalistytsi. *Problemy zakonnosti, issue 126, 185–190*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2014_126_25 [in Ukrainian].
32. Bululukov, O.Yu. (2016). Funktsii taktychnykh rishen u kryminalistytsi. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, 1 (84), 109–117* [in Ukrainian].
33. Bululukov, O.Yu. Optyimizatsiia taktychnykh rishen: sub'iektivna ta ob'iektivna obumovlenist. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Pz_2016_133_18.pdf [in Ukrainian].
34. Golovin, A.Ju. (Ed.). (2002). *Kriminalisticheskaja sistematika*. Moscow [in Russian].
35. Shostak, G.S. (1978). Takticheskoe reshenie i ego znachenie v rabote sledovatelja. *Teoriia i praktika kriminalistyki i sudebnoj jekspertyzy, 43–44* [in Russian].
36. Belkin, R.S. (2001). *Kriminalistika*. URL: <http://be5.biz/pravo/k023/index.html> [in Russian].
37. Jablovok, I.P. (Ed.). (1999). *Kriminalistika*. Moscow [in Russian].
38. Drapkin, L.Ja. (1983). Reshenija sledovatelja i takticheskie priemy v strukture processual'nyh dejstvij. *Sledstvennyye dejstviija (kriminalisticheskie i processual'nye aspekty): mezhvuz. sb. Sverdlovsk* [in Russian].
39. Bululukov, O.Yu. (2017). Do pytannia pro predmet taktychnoho rishennia pid chas dosudovoho rozsliduvannia. *Naukovi pratsi NU OIuA, 62–69* [in Ukrainian].
40. Savel'ev, N.E. (1986). Operativno-rozysknaja taktika bor'by s recidivnoj prestupnost'ju. Minsk MVSh MVD SSR [in Russian].
41. Gorjainova, K.K., Ovchinskogo, V.S., Shumilova, A.Ju. (Eds.). (2002). Operativno-rozysknaja dejatel'nost'. Moscow: INFRA-M [in Russian].
42. Gorjainov, K.K., Ovchinskij, V.S., Sinilov, G.K. (Eds.). (2010). Teoriia operativno-rozysknoj dejatel'nosti. Moscow: INFRA-M [in Russian].

43. Pomytkina, L.V. (2013). *Psykhologhiia pryiniattia osobystistiu stratehichnykh zhyttievyykh rishen.* Kyiv: Kafedra [in Ukrainian].
44. Plishkin, V.M. (1999). *Teoriia upravlinnia orhanamy vnutrishnykh sprav.* Yu. F. Kravchenko (Ed.). Kyiv: NAVSU [in Ukrainian].
45. Bandurka, O.M. (2004). *Teoriia i praktyka upravlinnia orhanamy vnutrishnykh sprav Ukrainy.* Kharkiv: KhNUVS [in Ukrainian].
46. Mailjan, S.S. (2000). *Podgotovka i prinjatie upravlencheskih reshenij v organah vnutrennih del: opyt sistemnogo issledovanija gruppovyh form.* Moscow: JurInfoR [in Russian].
47. Gorjainov, K.K., Ovchinskij, S. M., Sinilov, G.K. (Eds.). (2009). *Teoriija operativno-rozysknoj dejatel'nosti.* Moscow: INFRA-M [in Russian].
48. Ponomarenko, N.Ju. (2017). *Takticheskie operacii i operativno-takticheskie kombinacii kak sredstva rassledovanija prestuplenij. Candidate's thesis.* Belgorod [in Russian].
49. Meshkov, V.M., Popov, V.L. (2003). *Operativno-rozysknaja taktika i osobennosti ispol'zovanija poluchennyh rezul'tatov v hode predvaritel'nogo rassledovanija.* Moscow [in Russian].
50. Nevskij, E.P. (2019). *O ponjatii «operativno-rozysknaja taktika».* *Jelektronnij nauchnyj zhurnal «dnevnik nauki», 4.* URL: <http://dnevniknauki.ru/images/publications/2019/4/law/Nevsky2.pdf> [in Russian].
51. Samodelkin, A.S. (2016). *Mesto i rol' rukovoditelej operativnyh podrazdelenij v koordinacii operativno-rozysknoj dejatel'nosti.* *Obshhestvo i pravo, 1(55), 215–220* [in Russian].
52. Biriukov, H.M. (2012). *Sutnist ta poniattia operativno-rozshukovoi taktyky.* Kyiv: Nats. un-t derzh. podatk. sluzhby Ukrainy [in Ukrainian].
53. Belkin, R.S. (2001). *Kurs kriminalistiki. (Vols. 1–3); Vol. 3.* Moscow [in Russian].
54. Palamarchuk, Yu.S. (2014). *Rishennia v operativno-rozshukovomu protsesi.* *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Viiskovi ta tekhnichni nauky, 2 (62), 86–97* [in Ukrainian].
55. Jakushin, S.Ju. (2014). *Takticheskie zadachi i sredstva ih reshenija v ugovnom sudoproizvodstve: osnovnye itogi issledovanija.* *Vestnik jekonomiki, prava i sociologii, 1, 111–115* [in Russian].
56. *Pro operativno-rozshukovu diialnist: Zakon Ukrainy vid 18.02.1992 r. № 2135- XII. (1992).* *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 22, art. 303* [in Ukrainian].
57. Solodov, D.A. (2003). *Processual'nye i takticheskie reshenija sledovatelja (sushhnost', problemy optimizacii prinjatija).* *Candidate's thesis.* Voronezh [in Russian].
58. Basyta, I.V. (2009). *Okremi problemni aspekty pryiniattia i realizatsii taktychnykh rishen slidchoho. Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy, issue 21, 1–7.* Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

Pavlenko S. A., PhD in Law, Leading Researcher Department of Organization of Scientific Activity and Protection of Intellectual Property Rights, Senior Researcher, National Academy of Internal Affairs, Ukraine, Kyiv.

e-mail: pavlenko0212@gmail.com ; ORCID 0000-0002-6108-9462

The concept and classification of operational and tactical solutions in the theory of operational and exploratory activity

The article clarifies the general concept of «solution» in the theory of operational and investigative activities. It is concluded that the issue of tactical decision in the forensic literature has received much attention. At the same time, it should be noted that the relevant topics in the theory of operational and investigative activities are not properly reflected in the scientific literature, some developments on this issue, as noted above, are closed, and comprehensive research in this area has not been conducted. The essence and content of strategic and organizational decisions in the theory of operative-search activity are investigated and their correlation with tactical decisions in the theory of operative-search activity is determined. The main existing theoretical approaches to interpretations of the concept of «tactical solution» in criminology and the theory of operational and investigative activities are analyzed, based on

the analysis formulated own definition of «operational and tactical solutions» which should be understood as the result of intellectual (mental) activity of the operational unit. to a certain conclusion (choice), based on the analysis and assessment of the operational and tactical situation, which involves the formulation (setting) of the goal (objectives), which must be achieved through the solution of specific operational and tactical (intermediate) tasks.

A thorough analysis of the scientific literature made it possible to classify operational and tactical decisions according to the following main criteria (features): by form of expression: oral; written (documented); by subject of acceptance: independent; collective; by the nature of the tactical tasks to be solved: simple; complex. It is emphasized that according to its meaningful reflection (content) the operational and tactical decision must be: legal, reasonable, timely, optimal and realistic to implement.

Keywords: solutions; tactical; essence, definition, ratio; signs; classification.

Рекомендоване цитування: Павленко С. О. Поняття та класифікація оперативно-тактичних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 150. С. 216–232. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.150.209794>.

Suggested Citation: Pavlenko, S.A. (2020). Poniattia ta klasyfikatsiia operatyvno-taktychnykh rishen u teorii operatyvno-rozshukovoi diialnosti [The concept and classification of operational and tactical solutions in the theory of operational and exploratory activity]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 150, 216–232*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.150.209794> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 11.08.2020 р.